

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Ἑκτος

Συνδρομή ἰτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἰτησιαὶ—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὅδῳ Σταδίου, 6.

23 Ἰουλίου 1878

ΠΑΝΟΜΟΙΟΥΤΗΡΟΝ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ
ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ W. BRUNET DE PRESLE

Wladimir Brunet de Presle

Τὸ πρωτότυπον τῆς ἐπομένῃς ἑλληνιστῆ γραφείσης ἐπι-
στολῆς εὑρίσκειται εἰς χεῖρας ἡμῶν. Βιογραφίαν τοῦ ἐπιφα-
νοῦς ἑλληνιστοῦ καὶ φιλέλληνος ἐδημοσίευσεν ἡ Ἔστια
ἐν τῷ 18 ἀριθμῷ αὐτῆς. Σ. τ. Δ.

Μιζήπιστολὴ τοῦ φιλέλληνος W. BRUNET DE PRESLE
Ἐκ Παρισίων, τῇ 22 Μαρτίου 1847.

Ἀξιότιμὲ φίλε κύριε Διομήδῃ!

Πῶς καὶ πόθεν νὰ ἀρχίσω τὴν ἀπολογίαν τῆς
δυσαιολογήτου σιωπῆς μου; Μόλις ἤθελεν ἀρκεῖ
ἡ εὐγλωττία τοῦ Δημοσθένους, ἀλλὰ προκρίνω
νὰ καταφύγω εἰς τὰς δεήσεις τῆς φιλίας. Ἐ-
γραψα λεπτομερῶς κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας πρὸς
τὸν κύριον Πλατῶν, πρὸς τὸν ὁποῖον ἤμην ὁμῶς
κύριος, τὰς ἀλλεπαλλήλους περιστάσεις αἱ ὁ-
ποῖαι κατ' ἀρχὰς μὲ ἐμπόδισαν τοῦ νὰ ἀποκριθῶ
εἰς τὰς φιλόφρονας ἐπιστολάς ὑμῶν καὶ ὕστε-
ρον συσσελλόμην ἀπὸ τὴν παρ' ἡμῖν λεγομένην
mauvaise honte, ἡ ὁποία μὲ ἔκαμε νὰ προ-
σῆσω σφάλμα ἐπὶ σφάλματος μὴ τολμῶν νὰ τὸ
διορθώσω. Σήμερον ὠφελοῦμαι ἀπὸ τὴν ἀναχώ-
ρησιν διὰ τὰς Ἀθήνας τοῦ ἐξαιρέτου φίλου μου
κυρίου Ζάνου. Αὐτὸς θέλει σᾶς εἰπῆ καὶ ἐκ ζώ-
σης φωνῆς ὅτι γνωρίζει πρὸ πολλοῦ τὴν ὑπερ-
βολικὴν ἀμέλειάν μου διὰ τὸ γράφειν, τὴν ὁποίαν
πολλοὶ κατακρίνουσι δικαίως, ἀλλ' ὅτι οἱ φίλοι
μὲ συγχωροῦσιν ὁμῶς πεποιθότες ὅτι ἡ καρδιά
δὲν μετέχει τοῦ ἐγκλήματος. Μόλις τολμῶ νὰ
ἐλπίζω νὰ τύχω παρὰ τῆς εὐγενείας σας τῆς
ποιότητος συμπαθείας. Ἴσως ἤρκεσε τὸ ἐλίγον
διάστημα τῆς ἐδῶ διατριβῆς σας ἵνα διακρίνετε
τὴν εὐκρίνειαν τῶν αἰσθημάτων μου ὡς ἤρκεσε
νὰ ἐκτιμῆσω καὶ νὰ σέβωμαι τὸν χαρακτῆρά
σας. Ἐλπίζω λοιπὸν νὰ μὴν τιμωρεῖσθε τὴν σιω-
πὴν μου μὲ τὴν ποινὴν τὴν λεγομένην du talion,
ἀλλοτρίως τῆς ἑλληνικῆς ἠπιότητος. Ἐλα-
θόν μετ' εὐγνωμοσύνης τὸ βιβλίον τὸ ὁποῖον μὲ
ἔστειλατε τῶν ἰνδικῶν μεταφράσεων τοῦ Γαλα-
νοῦ τὸ ἀνέγνωσα μετὰ περιεργείας καὶ ἔδωκα
μικρὰν ἀνάγνωσιν αὐτοῦ εἰς τὸν τρίτον τόμον τῆς
νέας ἐγκυκλοπαιδικῆς ἀναθεωρήσεως (Nouvelle
revue encyclopedique), ἣτις δημοσιεύεται εἰς
τὸν κύριον Didot, ὅπου σκοπεύω νὰ γνωστοποιήσω

ὅσα βιβλία ἑλληνικὰ θέλουσιν φθάσει εἰς χεῖράς μου.
Κατὰ τὸ παρὸν ἐνασχολοῦμαι περὶ τῆς ἱστορίας
τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν μεσαιῶνα, τὴν ὁποίαν θέλω
ἐξακολουθήσει μέχρι τῶν ἡμερῶν μας. Εἶδον μὲ
λύπην ὅτι ἡ παρούσα κατάστασις τῆς πο-
λιτικῆς δὲν ἐγκρίνεται κατὰ πάντα ὑπὸ σᾶς.
Καταλαμβάνω ὅτι εἰς τὰς δυσκόλους περιστά-
σεις τῆς θεμελιώσεως τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτη-
σίας δὲν δύνανται νὰ συμφωνοῦσιν ὅλοι περὶ
τῆς καταλληλοτέρας καὶ συντομωτέρας ὁδοῦ.
Μόλον τοῦτο ὅσοι θεωροῦν ἐν γένει τὴν κατά-
στασιν τῆς Ἑλλάδος ἀναγκάζονται νὰ ὁμολο-
γῶσιν ὅτι αὐτὴ ἔκαμε καὶ κάμνει καθημέραν
μεγάλας προόδους, καὶ νὰ εἴσθε βέβαιος ὅτι τοῦτο
ἐπιθυμοῦν πρὸ πάντων οἱ φιλέλληνες Γάλλοι χω-
ρὶς κανένα σκοπὸν συμφέροντος ἰδιαιτέρου ἢ πο-
λυπράγμονος ἐπιβρότης. Εἶμαι πολλὰ ἀνυπόμονος
νὰ μάθω ὅτι ἡ Ἑλλάς ὑπερέβη ἀσφαλῶς καὶ ἐν-
τίμως ἐνταυτῷ τὰς παρούσας δυσκολίας. Ἐπι-
θυμῶ ὁμοίως νὰ ἔχω καλὰς εἰδήσεις τῆς ὑμετέ-
ρας ὑγείας καὶ τῶν φιλότων σας. Καὶ σᾶς πα-
ρακαλῶ θερμῶς νὰ μὴ μὲ στερήσετε τῆς πολυ-
τίμου ἀλληλογραφίας.

Ὁ προσημειωτὸς σας δούλος καὶ φίλος
Wladimir Brunet de Presle.

Ἡ μήτηρ καὶ γυνὴ μου
σᾶς εὐχαριστοῦσι τῆς
ὑμετέρας ἐνθυμήσεως.

ΠΕΡΙ ΕΓΚΡΑΤΕΙΑΣ

Ἐκ τῶν τοῦ Σικελίς περὶ χαρακτῆρος.

Ἡ ἐγκράτεια εἶναι τόλμη καὶ θάρρος ὑπὸ ἐ-
τέραν ἐποψίν' δύνανταί τις περὶ αὐτῆς νὰ εἴπῃ
ὅτι εἶναι ἡ ἀρχικὴ τοῦ χαρακτῆρος ὑπόστασις.
Τὴν ἀρετὴν ταύτην ἔχον ὑπ' ὄψιν ὁ Σαιξσπῆρος
ὀρίζει τὸν ἄνθρωπον ὡς ὃν βλέπον καὶ ἔμπροσθεν
καὶ ὀπισθεν. Αὕτη κυρίως διακρίνει τὸν ἄνθρω-
πον τοῦ ζῴου, καὶ ἄνευ αὐτῆς δὲν δύναται νὰ
ὑπάρξῃ ἀληθὲς μεγαλείον.

Ἡ ἐγκράτεια εἶναι ἡ πηγὴ πάσης ἀρετῆς. Ὁ-
ταν ὁ ἄνθρωπος χαλαρώσῃ τὸν χαλινὸν τῶν
αἰσθημάτων αὐτοῦ καὶ τῶν παθῶν, ἀποβάλλει
τὴν ἠθικὴν ἐλευθερίαν, φέρεται ὑπὸ τοῦ ρεύμα-
τος τοῦ βίου καὶ καθίσταται δούλος τῶν ἰδιο-
τροπιῶν του.

Ὅπως τις κατασταθῆ ἠθικῶς εἰλεύθερος, ὅπως
ὑψωθῆ ὑπεράνω τοῦ κτήνους, πρέπει νὰ δύναται

ν' ἀνθίσταται εἰς τὰς δρμάς του· τὴν δύναμιν δὲ ταύτην ἀποκτᾷ διὰ τῆς ἀσκήσεως. Ἐναυθα δὲ κυρίως κείται ἡ διαφορὰ τοῦ φυσικοῦ καὶ ἡθικοῦ ἀνθρώπου· ὁ ἡθικὸς δὲ βίος καὶ οὐχὶ ὁ φυσικὸς εἶναι ἡ ἀληθινὴ βᾶσις τοῦ ἀτομικοῦ χαρακτῆρος.

Ἐν τῇ Γραφῇ ἐπαινεῖται οὐχὶ ὁ ἰσχυρὸς, ὁ κυριεῶν πόλεις, ἀλλ' ὁ ἰσχυρὸς, ὁ διοικῶν τὸν ἴδιον αὐτοῦ νοῦν· ὁ τελευταῖος δὲ οὗτος εἶναι ὁ θέτων διαρκῶς χαλινὸν εἰς τὰς σκέψεις, τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις του. Τὰ ἐννέα δέκατα τῶν κακοήθων ἐπιθυμιῶν, αἵτινες ἐκφυλίζουσι τὰς κοινωνίας, καὶ αἵτινες ἐκπληρούμεναι καθίστανται αἵτην, ἤθελον ἐκμηδενισθῆ ἂν κατ' αὐτῶν ἀντετάσσετο ἡ ἀκαμπτος πειθαρχία, τὸ σέβας, ὅπερ ὀφείλει ἕκαστος εἰς ἑαυτὸν, καὶ ἡ ἐγκράτεια. Διὰ τῆς ἀγρύπνου ἀσκήσεως τῶν ἀρετῶν τούτων ἡ καθαρότης τῆς καρδίας καὶ τοῦ πνεύματος ἀποκαθίσταται ἕξις καὶ ὁ χαρακτήρ θεμελιούται ἐπὶ τῆς ἀγνότητος τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς μετριοπαθείας.

Τὸ ἀριστον στήριγμα τοῦ χαρακτῆρος εὐρίσκεται πάντοτε ἐν τῇ ἕξει, ἥτις καθόσον ἡ θέλησις διευθύνει ἡμᾶς καλῶς ἢ κακῶς, θέλει εἶναι δι' ἡμᾶς ὁ μειλιχιώτερος τῶν κυριῶν καὶ ὁ σκληρότερος τῶν δεσποτῶν. Εἰς ἡμᾶς λοιπὸν ἀπόκειται νὰ εἴμεθα ἐκούσιοι ὑπήκοοι τοῦ πρώτου ἢ δοῦλοι ταπεινοὶ τοῦ δευτέρου. Ὁ μὲν θὰ ὀδηγήσῃ ἡμᾶς εἰς τὰς τρίβους τοῦ ἀγαθοῦ, ὁ δὲ θὰ κατακρημνίσῃ εἰς τὴν καταστροφὴν.

Ἡ ἕξις μορφοῦται διὰ τῆς ἐπιμεμηλημένης ἀγωγῆς· ὄντως δὲ πᾶν ὅ,τι ἀποκτᾷ τις διὰ τῆς μεθοδικῆς ἀγωγῆς καὶ τακτικῆς ἀσκήσεως εἶναι ἀληθῶς ἐκπληκτικόν. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν αὐτῆς, τὰ μᾶλλον ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀχάριστα στοιχεῖα, τὰ περιτρίμματα τῶν ὁδῶν, αὐτοὶ οἱ ἀμαθεῖς χωρικοὶ, οὓς ἀποσπῶμεν ἐκ τῆς ἐργασίας, ἀναπτύσσουσιν ἀρετὰς θάρρους, ὑπομονῆς καὶ θυσίας τῆς ἰδίας ὑπάρξεως, ἃς οὐδέποτε ἤθελέ τις ὑποθέσει ἐμφωλευούσας ἐν αὐτοῖς. Οἱ ἄνδρες οὗτοι, πεφροντισμένως πειθαρχούμενοι, παρέσχον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἢ κατὰ τοὺς φοβερωτέρους ἔτι κινδύνους τῆς θαλάσσης, παραδείγματα ἀληθοῦς ἀνδρείας καὶ ἡρωϊσμοῦ.

Ἄνευ ἡθικῆς πειθαρχίας, ἄνευ τακτικῆς ἀσκήσεως οὔτε μέθοδος, οὔτε τάξις δύναται νὰ ὑφίσταται ἐν τῇ ὀργανώσει τοῦ βίου. Μετ' αὐτῶν ἀναπτύσσεται τὸ πρὸς σεαυτὸν σέβας, τὸ αἴσθημα τοῦ καθήκοντος, καὶ τὸ ὑπακούειν καθίσταται ἕξις. Ὁ ἄνθρωπος ὁ γινώσκων κάλλιον νὰ κυβερνᾷ ἑαυτὸν, ὁ ἔχων ἐπομένως καὶ πλείονα αὐτοβουλίαν, μένει ἔσχατ' ὑποταγμένος ὑπὸ πειθαρχίαν· ὅσῳ δὲ αὕτη εἶναι τελειότερα, τόσον ἡ ἡθικὴ ἰσορροπία εἶναι ἐντελετέρα. Πρέπει νὰ εἶναι τις κύριος τῶν ἐπιθυμιῶν του καὶ νὰ ὑποτάσῃ ταύτας εἰς ὑψηλοτέρας δυνάμεις τῆς φύσεώς του, ὀρίζων εἰς αὐτὰς ὀδηγὸν τὴν

συνείδησιν, ἄλλως καθίσταται δοῦλος τῶν κλίσεων του, καὶ παίγιον τῆς φαντασίας του καὶ τῶν ἐντυπώσεών του.

Ἡ πρώτη σχολὴ τῆς ἡθικῆς πειθαρχίας καὶ ἡ ἀρίστη εἶναι, ὡς καὶ προηγουμένως κατεδείξαμεν, ἡ οἰκογένεια· μετὰ ταύτην ἔρχεται τὸ σχολεῖον καὶ τέλος ἡ κοινωρία. Ἐκάστη τῶν βαθμίδων τούτων παρασκευάζει τὸν ἄνθρωπον πρὸς μετάβασιν εἰς τὴν ἐτέραν. Τὸ μέλλον δὲ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς ἐξαρτᾶται, καθόλου εἰπεῖν, ἐκ τοῦ παρελθόντος αὐτῶν. Ἐάν τις δὲν ἔζησεν ἐν οἰκογενείᾳ, ἐάν δὲν ἐφοίτησεν εἰς σχολεῖον, ἐάν ἀρέθῃ ἄνευ ἀνατροφῆς, οὐαὶ αὐτῷ, οὐαὶ τῇ κοινωνίᾳ, ἣς εἶναι μέλος.

Οἰκογένεια κάλλιον ὀργανωμένη θεωρετέα ἐκείνη ἐν ἣ ἡ πειθαρχία εἶναι τελειότερα καὶ ἔπου συνάμα ἡ ἀσκήσις αὐτῆς δὲν εἶναι τόσον ἐπισητή. Ἡ ἡθικὴ πειθαρχία ἐνεργεῖ μετὰ δυνάμεως νόμου φυσικοῦ. Οἱ εἰς αὐτὴν δὲ ὑποτασσόμενοι πράττουσι τοῦτο ἀνεπαισθητῶς.

Ἡ ἐπίδρασις τῆς αὐστηρᾶς πειθαρχίας ἐν τῇ οἰκογενειακῇ ἐστία περιέργως κατεδείχθη ὑπὸ γεγονότος, ὅπερ διηγείται ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασιν αὐτῆς ἡ mistress Schimmelpenninck: Κυρία ἐπισκεφθεῖσα μετὰ τοῦ συζύγου της τὰ πλείστα τῶν φρενοκομείων τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης παρετήρησεν ὅτι οἱ πλείονες τῶν παραφρόνων ἦσαν μονογενεῖς υἱοὶ, ὧν ἡ θέλησις κατὰ τὴν παιδικὴν αὐτῶν ἡλικίαν οὐδέποτε σχεδὸν ὑπεβλήθη εἰς πειθαρχίαν· ὀλιγώτεροι δὲ ἦσαν οἱ ἀνήκοντες εἰς πολυμελῆ οἰκογένειαν.

Καίτοι ἡ ἡθικὴ φύσις ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῆς φυσικῆς καταστάσεως καὶ τῆς ὑγείας τῶν ἀνθρώπων, καθὼς καὶ ἐκ τῆς παιδικῆς ἀνατροφῆς καὶ τοῦ παραδείγματος τῶν περὶ αὐτοῦς, οὐχ ἥττον ἕκαστος ἄνθρωπος δύναται νὰ διευθύνῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φύσιν, νὰ συγκρατήσῃ αὐτὴν, νὰ ὑποβάλλῃ εἰς πειθαρχίαν καὶ καρτερικῶς νὰ ἐπαρρηπήσῃ. Εἰπέ ποτε καθηγητῆς ὅτι αἱ ἕξεις καὶ αἱ κλίσεις διδάσκονται ὡς αἱ γλώσσαι.

Πάντες οἱ ἄνθρωποι οἰοῦνται ἐπαγγέλματος ἰδιωτικοῦ ἢ δημοσίου πρέπει νὰ ὑποτάσσονται εἰς κανόνας καὶ σύστημα αὐστηρῶν. Μέγα μέρος τῆς ἐπιτυχίας πολλῶν ἔργων τοῦ συνήθους βίου ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἕξεως, ἣν ἀπέκτησαν οἱ ἐργάται αὐτῶν, τοῦ νὰ εἶναι κύριοι ἑαυτῶν καὶ κύριοι τῶν ἄλλων. Ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ ἐγκράτεια ἐξομαλύνουσι τὴν ὁδὸν καὶ ἀνοίγουσι πολλὰς ἄλλας, αἵτινες ἤθελον μείνει ἄνευ αὐτῶν κλεισμένοι. Τοῦτο λέγομεν καὶ περὶ τοῦ σεβασμοῦ, ὃν ἕκαστος ὀφείλει εἰς ἑαυτὸν· διότι ὁ σεβόμενος ἑαυτὸν, ἐν γένει σέβεται καὶ τὴν προσωπικότητα τοῦ ἄλλου.

Ὅ,τι εἴπομεν περὶ τῶν πραγμάτων τοῦ καθημερινοῦ βίου, λέγομεν καὶ περὶ τῆς πολιτι-

κός. Αί ἐν τῇ πολιτικῇ ἐπιτυχίαι ἐπετεύχθησαν μάλλον διὰ τῆς ὑπομονῆς παρά διὰ τῆς ἰκανότητος, μάλλον διὰ τοῦ χαρακτῆρος παρά διὰ τῆς ἀγχινοίας· ὁ μὴ δυνάμενος να συγκρατήσῃ ἑαυτὸν, στερεῖται ὑπομονῆς καὶ λεπτῆς διαγνώσεως· δὲν δύναται δὲ, οὕτως ἔχων, οὔτε ἑαυτὸν οὐδὲ ἄλλους νὰ κυβερνήσῃ. Ἡμέραν τινὰ ἐνόησον τοῦ Πιτ συνεζητεῖτο τὸ ζήτημα ὁποῖα εἶναι ἡ ἰδιότης, ἣν πρέπει νὰ ἔχῃ ἀναγκαίως ὁ ὑπουργός. Ἡ *εὐγλωττία*, εἶπεν εἷς, ἡ *μάθησις*, εἶπεν ἕτερος, ἡ *φιλοργία*, ἀπήντησε τρίτος. Ὅχι, εἶπεν ὁ Πιτ, ἡ *ὑπομονή*. Ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴν δὲ ταύτην ὁ Πιτ ὑπερεῖχε πάντων. Ὁ φίλος αὐτοῦ Ῥοβέρτος Ῥόζε εἶπεν ὅτι οὐδέποτε εἶδε τὸν Πιτ ἐν δυσθυμίᾳ. Ἐν τούτοις ἂν καὶ ἡ ὑπομονὴ ἐν γένει θεωρεῖται ἡ ἀρετὴ τῶν ἀνθρώπων, ὁ Πιτ συνέδεε τὴν ὑπομονὴν πρὸς τὴν μάλλον ἔκτακτον ταχύτητα. Ἐσκέπτετο ταχέως καὶ ἐξετέλει ταχέως τὰς ἀποφάσεις του.

Διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς ἐγκρατείας μορφοῦνται ὁ ἀληθῶς ἡρωϊκὸς χαρακτήρ. Ὁ μέγας Χάμπден (Hampton) ἐκέκτατο εἰς μέγα βαθμὸν τὰς ἐξόχους ταύτας καὶ εὐγενεῖς ἀρετάς, ἀς ὁμολογουμένως ἀνεγνώριζον καὶ αὐτοὶ οἱ πολιτικοὶ αὐτοῦ ἀντίπαλοι. Ὁ Κλάρενδων εἰκονίζει αὐτὸν ὡς ἄνδρα ὀμαλοῦ ἤθους καὶ σπανίας μετριοφροσύνης, ἐμφύτου εὐγενείας καὶ φύσεως τρυφῆς καὶ εὐθύμου. Ἦτο μειλίχως καὶ γλυκύς, καίπερ ἀτρόμητος· ἡ ὀμιλία του ἦτο ἀμεμπτος, ἡ δὲ καρδία πλήρης ἐνθέρμου συμπαθείας πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα. Ὁλίγον ὀμίλει, ἀλλ' ἐκάστη λέξις αὐτοῦ, ἀσπίλον τὸν χαρακτῆρα ὄντος, εἶχε βάρος. Ἦτο σωφρονέστατος καὶ ἐγίνωσκε ν' ἀσκή ἐπὶ τῶν παθῶν αὐτοῦ καὶ τῶν αἰσθημάτων ἀπόλυτον κράτος· τοῦτο δ' ἐδίδεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν δύναμιν τῆς ἐπιδράσεως αὐτοῦ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων.

Ὁ ὀρητικὸς χαρακτήρ δὲν εἶναι πάντοτε κακός. Ὅσον ὅμως ὁ χαρακτήρ εἶναι ὀρητικὸς τόσῳ παριστᾶται ἀνάγκη νὰ πειθαρχῆται καὶ θαμάζηται. Ὁ δόκτωρ Τζόνσον λέγει ὅτι οἱ ἄνθρωποι γηράσκοντες βελτιοῦνται χάρις εἰς τὴν πείραν, ἣν ἀνέκτησαν· τοῦτο ὅμως ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς φύσεώς των. Οὐχὶ τὸσον τὰ σφάλματα κατέστρεψαν πολλοὺς, ὅσον ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐβίωσαν μετὰ τὴν διάπραξιν αὐτῶν. Οἱ φρόνιμοι συνετίζονται ἐκ τῶν σφαλμάτων των, ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ πολλοὶ εἰς τοὺς ὁποίους ἡ πείρα οὐδὲν διδάσκει, καὶ οἵτινες σὺν τῷ χρόνῳ καθίστανται στενωτέρου τὸν νοῦν, φραυλότεροι καὶ ἐλαττωματικότεροι.

Ὅ,τι ὀνομάζομεν εἰς τοὺς νέους ὀρητικὸν χαρακτῆρα εἶναι συνήθως μέγα κεφάλαιον δραστηριότητος, τὸ ὁποῖον ὁ χρόνος δὲν ὀρίμασεν, ὅπερ δύναται νὰ καταναλωθῇ εἰς ἐπωφελεῖς ἐργασίας, χορηγουμένης πάσης εὐκολίας. Ἡ ὀρητικότης τοῦ χαρακτῆρος ἐνίοτε εἶναι ἰσχυρὰ θέ-

λησις καὶ εὐερέθιστος. Ἄνευ ὀδηγοῦ μένουσα ἐκδηλοῦται ὑπὸ φανταστικῶν ἐξεγέρσεων θυμοῦ, διευθυνομένη ὅμως ὡς ἀτμός ἐν μηχανῇ δύναται ν' ἀποβῇ πηγὴ δραστηριότητος καὶ ὠφελείας.

Ὁ περιώνυμος κόμης Σταφὸρδ ἦτο φύσεως εὐερέθιστος καὶ ἐμπαθοῦς, καὶ ἐπὶ μακρὸν ἠγωνίσθη νὰ κατανικήσῃ τὸ ἦθος τοῦτο. Ἄναφῆρον τὴν συμβουλὴν φίλου του, τοῦ γηραιοῦ γραμματέως Κόκ, ὄντος ἰκανῶς εἰλικρινοῦς ὅπως ὑποδείξῃ αὐτῷ τὸ ἐλάττωμά του καὶ προφυλάξῃ ἐκ τοῦ κινδύνου ἐφ' ὃν ἐφέρετο, ἔγραψε: «Μοὶ ἐδύσατε καλὴν συμβουλὴν ὑπομονῆς· εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ ἡλικία μου καὶ αἱ κλίσεις μου αἱ φυσικαὶ καθιστῶσί με ὀρητικώτερον τοῦ δέοντος, δι' ἐλπίδος ὅμως ἔχω ὅτι ἡ πείρα καὶ ἡ μεγάλη ἐπαγρύπνησις ἐπ' ἐμὲ αὐτὸν θὰ πρᾶξουναι καὶ θὰ δαμάσωσι τὸ ἦθός μου. Ἐν τούτοις ἐλπίζω ὅτι θὰ τύχω τῆς συγγνώμης τῶν ἄλλων διότι ὁ ὀρητικὸς μου χαρακτήρ θέλει δαπανηθῆ ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης, τῆς τιμῆς καὶ τοῦ συμφέροντος τοῦ κυρίου μου. . .»

Ὁ Κρόμβελλ εἰκονίζεται ἡμῖν ἐπίσης ὡς ἔχων ἐν τῇ νεότητι αὐτοῦ χαρακτῆρα ἰδιότροπον, παράφρον, ἰσχυρογνώμονα καὶ ἀδιόρθωτον, μετὰ νεανικῆς δραστηριότητος, ἥτις κατηναλίσκετο εἰς ποικίλας κακὰς πράξεις. Ἐν τῇ γενεθλίῳ αὐτοῦ πόλει εἶχε φήμην ταραχοποιῶν, καὶ μεγάλοις βήμασιν ἔτρεχε πρὸς τὸ κακὸν, ὅτε ἡ θρησκεία ὑπὸ τὴν αὐστηροτέρην αὐτῆς περιβολὴν ἔθετο χεῖρα ἐπὶ τῆς βιαίας ἐκείνης φύσεως, ὑποτάξασα εἰς τοὺς σιδηροὺς κανόνας τοῦ καλβινισμοῦ. Διεύθυνσις ὅλως νέα ἐδόθη εἰς τὴν δραστηριότητά του· ἀνέφξεν ὁδὸν εἰς τὸν δημόσιον βίον, οὕτω δὲ ὁ Κρόμβελλ κατώρθωσεν ἐπὶ εἴκοσι περίπου ἔτη νὰ δεσπόσῃ τῆς Ἀγγλίας. Τοιοῦτοι εἰκονίζονται καὶ οἱ νεανικοὶ χαρακτῆρες τῶν ἀνδρείων πριγκίπων τῆς οἰκογενείας Νασῶ, τοῦ Βελγικῶνος, τοῦ Ναπολέοντος, τοῦ ποιητοῦ Βορδοδόρθ.

Δυνατὸν νὰ ἔχῃ τις ἀσθενὲς σῶμα καὶ φυσικὴν κατασκευὴν, ἀλλὰ νὰ εἶναι πεπρωκισμένος διὰ μεγάλης ψυχῆς, ἐνεργητικῆς καὶ εὐγενούς. Ὁ καθηγητῆς Τυνδάλ ἐχάραξεν ἡμῖν ὠραίαν εἰκόνα τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Φαραδάυ καὶ τῶν ἀφιλοκερδῶν αὐτοῦ ἔργων ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης. Παριστᾶ αὐτὸν ὡς φύσεως ἰσχυρῆς, ὀρητικῆς, ἐξόχως ὅμως εὐαισθητοῦ καὶ τρυφερῆς. Ὑπὸ τὴν γλυκύτητα καὶ πραότητα αὐτοῦ ἐκρύπτετο, λέγει, ἔστία ἠφαιστείου. Ἦτο ζωηρὸς καὶ εὐερέθιστος, ἀλλ' εὐκόλως κατεπραῦνετο. Δὲν κατανάλωσε τὸ πῦρ τῆς φύσεώς του εἰς ἀνωφελεῖς πάθη, ἀλλ' εἶχε κατασταθῆ κέντρον ἀκτινοβόλων ἀκτίνων, αἵτινες ἐφώτισαν καὶ τὸν ἑαυτοῦ βίον καὶ τὸν τῶν ἄλλων.

Θετικὸν δεῖγμα τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Φαραδάυ, ὅπερ εἶναι ἄξιον νὰ μνημονευθῇ, μαρτυ-

ροῦν τὸ κράτος ὕπερ ἤσκει ἐφ' ἑαυτοῦ, εἶναι ἡ αὐταπαρνήσις. Ἐφιερωμένος εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἀναλυτικῆς χημείας, ἠδύνατο ταχέως νὰ ἀποκτήσῃ μεγάλην περιουσίαν, ἀλλ' εὐγενῶς ἀντέστη εἰς τὸν πειρασμὸν, καὶ προσετίμησε τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης. «Ἐπολογίζων τις τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς του, λέγει ὁ Τυνδάλ, βλέπει: ὅτι αὐτὸς ὁ υἱὸς τοῦ σιδηρουργοῦ, αὐτὸς ὁ μαθητευόμενος βιβλιοδέτου, εἶχε νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ περιουσίας 150,000 λιρῶν ἀφ' ἑνὸς, καὶ τοῦ ἀφιλοκερδοῦς τῆς ἐπιστήμης ἀφ' ἑτέρου» ἐπροτίμησε τὸ δεύτερον καὶ ἀπέθανε πτωχός· ἔφερον ὅμως τὴν δόξαν τοῦ νὰ διατηρήσῃ ἐπὶ 40 ἔτη ἐφ' ὑψηλοῦ τὴν ἐπιστημονικὴν φήμην τῆς Ἀγγλίας.

Πᾶς ὅστις θέλει νὰ διατρέξῃ τὸν βίον ἐντίμως καὶ εἰρηνικῶς, ἀναγκαίως πρέπει νὰ μάθῃ νὰ παραιτῆται ἐνίοτε τὰ ἴδια συμφέροντα, μικρά καὶ μεγάλα. Πρέπει νὰ μάθῃ ἄλλοτε μὲν νὰ ὑποφέρῃ, ἄλλοτε δὲ ν' ἀπέχῃ. Τὸ ἦθος πρέπει νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὴν κρίσιν καὶ ν' ἀποφεύγῃ πᾶν ὅ,τι ἐρεθιστικόν, προπετὲς καὶ σαρκαστικόν. Ἐὰν συνειθίσῃ τις τὸν νοῦν του εἰς τοῦτο, δύναται διαρκῶς νὰ ἴσταται μακρὰν τῶν τοιούτων δαιμόνων.

Εἶναι ὡσαύτως ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἀτομικὴν ἡμῶν εὐτυχίαν νὰ δυνάμεθα νὰ εἴμεθα κύριοι τῆς γλώσσης ἡμῶν, ὡς καὶ τῶν πράξεων· διότι ὑπάρχουσι λέξεις πλήττουσαι σκληρότερον τοῦ ἐγγχειριδίου, καὶ κατὰ τὴν προκρίμαν· «*Η γλώσσα κόκκαλα δὲν ἔχει καὶ κόκκαλα τσακίζει*» «ὁ Θεὸς φυλάξει», λέγει ἡ μὴ Βρέμερ ἐν τῇ Οἰκογενειακῇ ἐστία, «ἐκ τῆς καταστρεπτικῆς δυνάμεως τῶν λέξεων! Ἐπάρχουσι λόγοι σπαράσσοντες τὴν καρδίαν κάλλιον τῶν μᾶλλον τεθηγμένων ξιφῶν, λόγοι, ὧν ἡ πληγὴ προξενεῖ ἀληθδένως καθ' ἅπαντα τὸν βίον».

Εἶναι λοιπὸν ἴδιον ἀνθρώπου ἀγαθοῦ ἦθος τοῦ νὰ εἶναι κύριος τῶν λόγων· ὁ ἐχέφρων καὶ ἀνεκτικὸς θὰ κρατήσῃ ἐν ἑαυτῷ λόγον δηκτικὸν καὶ αὐστηρὸν, δυνάμενον νὰ ψυχράνῃ τὰ αἰσθήματα τοῦ ἄλλου, ἐνῶ ὁ ἀνόητος, λέγων ἀπερισκέπτως ὅ,τι ἤθελε διέλθει τῆς κεφαλῆς του, θυσιάζει διὰ μίαν ἀστείότητα τὸν φίλον του.

Ἐν τούτοις ὑπάρχουσι πολλοὶ οὐχὶ ἀνόητοι, ἀλλ' ἀπερίσκεπτοι ἐν τοῖς λόγοις αὐτῶν καὶ ἐν τοῖς ἔργοις. Πολλάκις ἄνθρωποι νοημονέστατοι καὶ ὀρμητικοί, ἔχοντες ἔτοιμον τὸ πνεῦμα καὶ κοπίδα τὸν λόγον, ἐνθαρρυνόμενοι ὑπὸ τῶν χειροκροτημάτων ἔρριψαν σαρκαστικούς λόγους, οἵτινες βραδύτερον ἐπέπεσον κατ' αὐτῶν, μέγιστον κακὸν προξενήσαντες. «Τὸ κακὸν τὸ ἐξερχόμενον ἐκ τοῦ στόματος, λέγει ὁ Herbert, ἐπαναπίπτει συνήθως εἰς τὴν καρδίαν». Δύναται τις μάλιστα ν' ἀναφέρει πολιτικούς ἀνδρας ἀποτυχόντας, διότι ἦσαν ἀνίκανοι νὰ κρατήσωσι τὴν γλώσσαν αὐτῶν, δηκτικὴν οὖσαν πρὸς τοὺς

ἀντιπάλους. «Μία φράσις, λέγει ὁ Βένθαμ, συνετάρραξε πολλὰς φιλίας καὶ ἕως βασιλεία πλείω τοῦ ἐνός». Διὰ τοῦτο ὅταν τις αἰσθάνεται τὸν πειρασμὸν νὰ γράψῃ εὐφυᾶ μὲν λόγον ἀλλὰ τραχὺν, κάλλιον νὰ καταλίπῃ αὐτὸν εἰς τὸ βάθος τοῦ μελανοδοχείου του, οἰαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ δυσκολία αὐτοῦ εἰς τὸ νὰ τὸν συγκρατήσῃ. Ἴσπανικὸν λόγιον λέγει, ὅτι «τὸ πτερόν τῆς χηνὸς συνήθως πληγώνει ἰσχυρότερον τοῦ ὄνυχος τοῦ λέοντος».

Ὁ Καρλὺλος εἶπεν ὁμιλῶν περὶ τοῦ Ὀλιβιέρου Κρόμβελλ' «Ὁ μὴ δυνάμενος νὰ κρατήσῃ εἰς ἑαυτὸν τὰς σκέψεις του, οὐδέποτε δύναται νὰ διαπράξῃ μεγάλα ἔργα». Ὁ Γάλλος Λακωρδαίρος θέτει εἰς τὴν πρώτην τάξιν τὸν λόγον, εἰς τὴν δευτέραν τὴν σιωπὴν. Μετὰ τὸν λόγον, λέγει, ἡ σιωπὴ εἶναι ἡ μεγαλύτερα ἐν τῷ κόσμῳ δόγματα.

Εἶναι ἐν τούτοις στιγμαὶ καὶ περιστάσεις, καθ' ἃς εἶναι οὐ μόνον συγγνωστόν ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον νὰ ἐκφράσῃ τις τὴν ἀγανάκτησίν του. Πρέπει νὰ δεικνύωμεν τὴν ἀγανάκτησιν κατὰ τοῦ ψεύδους, τῆς οἰήσεως καὶ τῆς σκληρότητος. Ὁ ὑπὸ ἀληθινῶν αἰσθημάτων ἐμφορούμενος πρέπει νὰ ὑφουῖται ὑπὲρ πᾶσαν χαμέρπειαν καὶ ἀδικίαν, καὶ ὅταν μάλιστα οὐδεμίαν ἔχη ὑποχρέωσιν νὰ ὁμιλήσῃ. «Δὲν θέλω νὰ ἔχω οὐδὲν κοινόν, λέγει ὁ Πέρβες, μετὰ τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, τὸν ὁποῖον ἡ ἀγανάκτησις τῶν ἄλλων δὲν συγκινεῖ» οἱ ἄνθρωποι ἐν γένει εἶναι μᾶλλον ἀγαθοὶ παρά κακοί, συνήθως ὅμως οἱ κακοὶ ὑπερέχουσι, διότι εἶναι τολμηρότεροι. Οὐδὲν δύναται νὰ ἐμποδίσῃ ἡμᾶς νὰ θαυμάσωμεν τὸν ποιῶντα λογικὴν χρῆσιν τῶν δυνάμεών του, καὶ πολλάκις μόνον καὶ μόνον διὰ τοῦτο κηρυσσόμεθα ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἀναμφιβόλως πολλάκις μετεμελήθην διότι ὁμιλήσα, ἀλλ' οὐχ ἤττον καὶ πολλάκις μετεμελήθην διότι ἐσιώπησα».

Ὁ τὸ ἀγαθὸν ἀγαπῶν δὲν δύναται νὰ μὲν ἀδιάφορος πρὸ τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἀδικίας. Ἐὰν ζωηρῶς αἰσθάνεται, ζωηρῶς θὰ ὁμιλήσῃ ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας.

Πρέπει ἐν τούτοις νὰ προφυλασσώμεθα ἀπὸ τῆς παραφόρου καταφρονήσεως τῶν ἄλλων. Πολλοὶ ἄνθρωποι ἄριστοι ὑπόκεινται εἰς τὸ κακὸν τοῦτο, οὐδόλως εἶναι ἀνεκτικοὶ τῶν ἐλαττωμάτων τῶν ἄλλων, ἐνῶ αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς τυγχάνουσιν ἄνδρες σοβαροί. Ἐξ ὅλων τῶν δώρων τῆς διανοίας, τὸ σπανιώτερον εἶναι ἡ ὑπομονὴ ἣν ὀφείλει νὰ ἔχῃ ἄνθρωπος ἀνεπτυγμένου νοῦς, πρὸς ἄνθρωπον μὴ τοιοῦτον. Τὸ καλλίτερον φάρμακον πρὸς ἄρσιν τοῦ κακοῦ τούτου εἶναι ἡ φρόνησις καὶ ἡ αὐξήσις τῆς πείρας τοῦ κόσμου. Ἐκ τούτου προκύπτει ὅτι ἄνθρωποι τυχόντες ὑψηλῆς ἀνατροφῆς καὶ μεγάλης πείρας εἶναι ὑπομονητικοὶ καὶ ἀνεκτικοί, κρίνουσι τὰ ἐλαττώματα τῶν ἄλλων καὶ τὰ μειονεκτήματα,

λαμβάνουσιν ὑπ' ὄψιν τὰς περιστάσεις ἐν αἷς ἀνετράφησαν καὶ διέτριψαν καὶ αἰτίνας ἐμόρφωσαν τὸν χαρακτήρα αὐτῶν. «Δὲν βλέπω οὐδεμίαν τῶν κακῶν πράξεων, ὡς ἄλλοι ἔπραξαν, τὴν ὁποίαν νὰ μοι ἠδυνάμην νὰ πράξω καὶ ἐγώ», εἶπεν ὁ Γκαϊτε. Τὸ αὐτὸ περὶ τοῦ ἀπεφάνητο καὶ ἕτερος σώφρων καὶ ἀγαθὸς ἀνὴρ, βλέπων κακουργὸν ἀπαγόμενον εἰς φυλακὴν. «Ἐκεῖ θὰ ἀπηγόμεν κλέψω, εἶπεν, ἄνευ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ».

Ὁ βίος, κατὰ μέγα μέρος, θὰ εἶναι οἶος παρ' ἡμῶν διαπλασθῆ. Ὁ εὐθυμὸς ἄνθρωπος βλέπει τὸν κόσμον ὑπὸ χαρμύσινα χρώματα, ὁ κατηφὴς ὑπὸ μέλανα. Συνήθως βλέπομεν τὴν ἰδίαν ἡμῶν ψῆσιν ἀντανακλωμένην εἰς τοὺς περὶ ἡμᾶς. Ἐὰν εἰμεθα φιλόνηκοι θὰ εὐρωμεν καὶ τούτους ἐπίσης, ἐὰν φιλελεύθεμοι πρὸς αὐτούς, θὰ εὐρωμεν τοιοῦτους καὶ αὐτούς πρὸς ἡμᾶς. Ἐκ τίνος ἐσπερίδος ἐπιστρέφων κύριός τις εἰς τὸν οἶκόν του, εἶπεν εἰς ἀστυνομικὸν κλητῆρα ὃν συνήντησε καθ' ὁδὸν ὅτι παρηκολουθεῖτο ὑπὸ τινος ὑπόπτου ὄψεως ἀνθρώπου. Ἐγένετο ἔρευνα καὶ εὗρέθη ὅτι ὁ παρακολουθῶν ἦτο ἡ σκιά τοῦ κυρίου! Τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ· οὗτος εἶναι ἡ ἀντανάκλασις ἡμῶν αὐτῶν.

Ἐὰν θέλωμεν νὰ ζῶμεν ἐν εἰρήνῃ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ νὰ ἐρεσκώμεν τὸ σέβας αὐτῶν πρὸς ἡμᾶς, ὀφείλομεν νὰ σεβώμεθα τὴν προσωπικότητά των. Ἐκαστος ἄνθρωπος ἔχει ἰδίους τρόπους καὶ ἦθος ὡς ἔχει ἀνάστημα καὶ μορφήν· ὀφείλομεν λοιπὸν πρὸς τοὺς ἄλλους νὰ φερώμεθα καθ' ὃν τρόπον θέλομεν καὶ οὗτοι νὰ φερωταί πρὸς ἡμᾶς.

Πολλάκις δὲν βλέπομεν τὸ εἰς ἡμᾶς ὑπάρχον γελοῖον, καὶ ὅμως ὑπάρχει.

Εὐρίσκομεν θαυμασίας συμβουλάς ἐν ἐπιστολῇ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ μεγάλου Φαρααῶ πρὸς τὸν φίλον του Τυνδάλ. Εἶναι πλήρης πατριωτικῆς σοφίας, πόρισμα μακρᾶς πείρας καὶ πλουσίας τοῦ βίου. «Ἐπιτρέψον μοι νὰ σοὶ εἶπω, ἐγὼ ὁ γέρον ἦδη, ὅστις εἶχον τόσον χρόνον ὅπως ἐπισκοπήσω τὰ πράγματα, ὅτι ἐν τῇ νεότητί μου πολλάκις παρετήρησα ὅτι κακῶς ἡρμήνευον τὰς προθέσεις τῶν ἄλλων, ἐνῶ δὲν εἶχον τὴν ἔννοιαν, τὴν ὁποίαν ἐγὼ ἀπέδιδον εἰς αὐτάς· κατὰ γενικὸν κανόνα, προτιμότερον εἶναι νὰ δεκνύεται τις δύνους ὅταν φράσις τις φαίνεται δηκτικῆ, εὐθετος δὲ νὰ δράττεται αὐτῆς, ὅταν περιέχῃ ἀγαθόν τι αἰσθημα. Ἡ ἀλήθεια τάχιον ἢ βράδιον ὁ ἀναλάμψῃ καὶ οἱ ἀντίπαλοι εἰς ἔχωσιν ἄδικον ταχύτερον θέλουσι κατανοῆσαι ὅτι προσεφέρθη τις πρὸς αὐτοὺς εὐπροσηγόρως καὶ οὐχὶ τραχέως. Ὅ,τι θέλω νὰ εἶπω συνοψίζεται ἐν τοῖς ἐξῆς· ὅσα τὸ δυνατόν πρέπει νὰ μὲν τυφλὸς κατὰ τῆς μεροληψίας, ἄγρυπνος δὲ ἐνώπιον τῆς ἀγαθῆς θελήσεως. Εἶναι τις εὐτυχέστερος ὅταν ἀναζητῇ τὴν ὁδὸν τὴν ἄ-

γουσαν εἰς τὴν εἰρήνην. Δὲν δύνασαι νὰ φαντασθῆς πόσον πολλάκις ἠγανάκτησα ὅταν ἀπῆνθησα ἀντίστασιν, ἢ ἀδικίαν, ἢ ἀλαζονείαν.

Ἐν τούτοις ἐζήτησα πάντοτε καὶ πιστεύω ὅτι ἐπέτυχον νὰ ἀποφύγω τὰς τοιοῦτου εἶδους ἀναποδόσεις. Δύναμαι νὰ σοὶ βεβαιώσω ὅτι οὐδέποτε ἀπέτυχον».

Οὐδεὶς ἐγνώρισε κάλλιον τοῦ ποιητοῦ Βούρνης τὴν ἀξίαν, ἢν ἔχει ἡ δύναμις τοῦ νὰ ἐπιβάλλῃ τις θέλησιν εἰς ἑαυτὸν, οὐδεὶς ἐδίδαξεν αὐτὴν εὐγλωττότερον εἰς τοὺς ἄλλους· ὅταν ὅμως ὁ Βούρνης ἤρχετο ἐπὶ τὸ ἔργον ἦτο ἀσθενὴς ἐν ἀσθενείῃ. Δὲν ἠδύνατο νὰ παραιτηθῆ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἐκσφενδονίσῃ σαρκασμὸν εὐφυῆ, ἀλλὰ τραχὺν κατὰ τινος. Εἷς τῶν βιογράφων του εἶπε περὶ αὐτοῦ, ὅτι πολλάκις ἀντὶ δέκα ἀστειοτήτων διήγειρε κατ' αὐτοῦ ἑκατὸν ἐχθρούς, καὶ ὅτι ἐν τοῖς ἀριθμοῖς τούτοις οὐδεμία ὑπῆρχεν ὑπερβολή. Ἀλλὰ δὲν ἦτο μόνον τοῦτο· ὁ Βούρνης οὐδεμίαν εἶχε δύναμιν ἐπὶ τῶν παθῶν του, εἶχε χαλαρώσει τοὺς χαλινούς. Τοῦτο δὲ κατέρριψεν αὐτὸν χαμαὶ καὶ κατεσπίλωσε τὸ ὄνομά του. Ἐν τῶν καλλιτέρων ποιημάτων του ὑπερ ἔγραψεν ἐν ἡλικίᾳ εἰκοσιοκτῶ ἐτῶν ἐπιγράφεται «Ὁ ἐπιτάφιός ἐνδὲ βάρδου». Περὶ αὐτοῦ δὲ λέγει ὁ Βορδσθόρβ τὰ ἐξῆς: «Ἴδου ἁπολογία εἰλικρινῆς καὶ πανηγυρικῆ, πάνδημος διακήρυξις ἐλευθερίας θελήσεως, ἐξομολόγησις θρησκευτικῆ, ποιητικῆ καὶ ἀνθρώπινος ἱστορίας ὑπὸ τὸν τύπον προφητείας». Κατέληγε τὸ ποίημα διὰ τῶν ἐξῆς λόγων:

«Ἀναγνώστα, ἄκουσον. Εἴτε ἀκολουθεῖς μέχρη πέραν τῶν πόλων τὸ ἐλατῆριον τῆς διανομίας σου, εἴτε εἰς τὰ σκόττα δρύσεισι ὀπῆν γήινον ὅπως ἐντίμως ἐκεῖ καταφύγῃς, μάθε ὅτι ἡ ἐγκράτεια ἢ μετὰ συνέσεως καὶ σκέψεως εἶναι ἡ βᾶσις πάσης σοφίας».

Ἐν τούτοις ἐν τῶν ἐλαττωμάτων, ἅτινα ἐπήνεγκον τὴν ἔκπτωσιν τοῦ Βούρνης, καὶ δύναται τις νὰ εἶπῃ ὅτι εἶναι τὸ μέγιστον τῶν ἐλαττωμάτων, διότι γεννᾷ πολλὰ ἄλλα, ὑπῆρξεν ἡ μέθη.

Ἡ ἀκρασία δὲν δύναται νὰ καταπολεμηθῆ εἰμὴ διὰ ἠθικῶν ὄπλων, διὰ τῆς ἀσκήσεως τοῦ χαρακτῆρος, διὰ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς σεαυτὸν, διὰ τῆς ἐγκρατείας. Οὐδεὶς ἕτερος τρόπος ὑπάρχει. Ἡ ἀναμόρφωσις τῶν θεσμῶν, ἡ ἐπέκτασις τῆς ἐλευθερίας τῆς ψήφου, ἡ μᾶλλον ὠργανωμένη κυβερνήσις, ἢ κατωτέρα ἐκπαίδευσις ἢ μᾶλλον ἐκτεταμένη δὲν δύναται ν' ἀνεγείρωσι λαὸν ἐκουσίως παραδιδόμενον εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν αἰσθησέων. Ἡ θεραπεία τῶν αἰσχρῶν ἠδονῶν εἶναι ἡ καταστροφή τῆς ἀληθινοῦς εὐδαιμονίας· ὑποσάπτει τὴν ἠθικὴν, καταστρέφει τὴν δραστηριότητα, καὶ ἐξασθενεῖ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ῥώμην τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν ἀτόμων.

Ὁ ἐντιμὸς ἀνὴρ εἶναι ἐγκρατῆς εἰς τὰς δα-

πάνας του καὶ διάγει ἐντίμως· δὲν ζητεῖ νὰ φαίνεται πλουσιώτερος, οὐδὲ συνάπτων χρέη νὰ συμμαχήσῃ μετὰ τῆς καταστροφῆς. Ὁ ἄνθρωπος οὐτινος τὰ εἰσοδήματα εἶναι μέτρια οὐδέποτε εἶναι πτωχὸς ὅταν ἔχῃ χαλινὸν εἰς τὰς ἐπιθυμίας του· εἶναι μάλιστα πλούσιος ὅταν τὰ εἰσοδήματά του ἐπαρκούσιν εἰς τὰς ἀνάγκας του. Ὁ Σωκράτης βλέπων μεγάλην ποσότητα θησαυρῶν, κοσμημάτων καὶ ἄλλων πολυτίμων πραγμάτων, ἅτινα ἔφερον πομπικῶς ἐν ταῖς ὁδοῖς τῶν Ἀθηῶν, εἶπε: «Τώρα παρατηρῶ πόσα πράγματα ὑπάρχουσιν, ὧν οὐδεμίαν ἔχω ἀνάγκην».

Ἐνίοτε σκέψεις τάξεως ἀνωτέρας τῶν τοῦ συνήθους βίου, δύνανται νὰ καταστήσωσι τινὰ ἀδιάφορον πρὸς τὰ χρήματα, ὡς τὸν Φαραδά, ὁ ὁποῖος χάριν τῆς ἐπιστήμης ἐθυσίασε τὸν πλοῦτον. Ἀλλ' ὅταν θέλῃ τις νὰ ἔχῃ τὰς ἀπολαύσεις, ἃς τὰ χρήματα χορηγοῦσι, πρέπει νὰ κερδίζῃ αὐτὰ ἐντίμως καὶ νὰ μὴ ζῆ δαπάναις τῶν ἄλλων, ὡς πράττουσιν οἱ συνάπτοντες χρέη, ἅτινα δὲν δύνανται νὰ ἐξοφλήσωσιν. Ἡρώτησάν τινά ποτε κατεβεβαρημένον ὑπὸ χρεῶν πόσον ἐπλήρωνε τὸν οἶνον· ἀπήντησεν ὅτι δὲν ἐγνώριζεν, ἀλλ' ὑπέθετεν ὅτι ἔγραφον κἄτι τι εἰς ἐν βιβλίον.

Ἐν τούτοις αὐτὸ τὸ γράφειν κἄτι τι εἰς βιβλίον ὑπῆρξεν ἡ καταστροφή πολλῶν ἀσθενῶς χαρακτῆρος ἀνθρώπων.

A. M.

Ο ΔΥΣΜΟΡΦΟΣ

[Ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ, ὑπὸ * K.]
Συγγραμ. ἰδί σελ. 449.

II

Παρήλθον πολλά ἔτη. Ἄπαντα τὰ μικρὰ ἐκείνα ὄντα ηὐξήθησαν. Ὁ λόρδος Σαινζερμαϊν δὲν ἦτο πλέον τὸ ἄλλοτε λεπτόν καὶ αἰσθηματικὸν παιδίον, ἀλλὰ νεανίας, ὅστις εἰ καὶ φιλάσθενος συνήθως, ἐκέκτητο ἀσυνήθη ἰσχὴν χαρακτῆρος, τὸ δὲ πνεῦμα αὐτοῦ ἀνεπτύχθη μετὰ τῆς ἡλικίας, κτησάμενον ἀληθῶς παράδοξον εὐστάθειαν καὶ εὐρύτητα, σχετικῶς πρὸς τὸν βίον, ὃν ἤγε. Ἡ ὑγεία του ἐν τούτοις ἤκιστα εἶχε βελτιωθῆ, ἐκ διαλειμμάτων δὲ καθίστατο θῆμα σκληρᾶς ἀγωνίας, ἐνεκα τῆς ὁποίας οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἐγγυηθῆ περὶ τῆς ζωῆς του.

Ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἦτο ἀείποτε ὁ δυστυχεὶς δῦσμορφος, δυσκόλως δυνάμενος νὰ βαδίσῃ, ἐνῶ ἡ δυσμορφία αὐτοῦ, εἰ καὶ ἦττον ἐκφανῆς ἦδη, ἐπέσειυεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν προσοχὴν πάντων.

Περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐγένετο ἐνῆλιξ, κατὰ δὲ τὴν ρητὴν ἐπιθυμίαν του ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐγένοντο ἐορταί, διασκεδάσεις, ἐλεημοσύναι διὰ τοὺς πτωχοὺς τῶν κτήσεών του, καὶ γεύματα προσηνέχθησαν εἰς τοὺς γαιοκτήμονας καὶ τοὺς πολίτας τῆς Κερστώνης. Αὐτὸς δὲ, ἀποφεύγων πάντοτε ὑπ' οἰανδήποτε πρόφα-

σιν νὰ παρουσιάσῃται εἰς τὸ δημόσιον, ἀπέστη τῆς εἰς Βρανδῶνα μεταβάσεως.

Ὁ λόρδος Λουδοβίκος εἶχε καταλίπει τὸ λυκεῖον τοῦ Εἰσὸν χάριν τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης, ὅπου ἐξηκολούθει τὰς ἀγαλινώτους αὐτοῦ παραδόξους συνθησίας, ἦγτον διεφθαρμένους ἐν τούτοις παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν.

Τὸ παράδειγμα τοῦ ἀδελφοῦ του ἀναμφιβίβλους ἐξήσκησε σωτήριο ἐπ' αὐτοῦ ἐνέργειαν.

Ἠγάπα καὶ ἐσέβετο τὸν λόρδον Σαινζερμαϊν, εἰ καὶ ἐνίοτε δὲ ἀκηδῆς καὶ ἀπότομος μάλιστα ἀπέναντι αὐτοῦ, συμπεριεφέρετο πρὸς αὐτὸν μετὰ περιποιήσεως καὶ ὑπὸ τινὰ ἔποψιν μετὰ τρυφερᾶς ἀφοσιώσεως.

Ἀρχομένου τοῦ μηνὸς Ἰουνίου 18..., μετὰ ἐξαετῆ μακρὰν τῶν ἐν Βρανδῶνι κτήσεων αὐτῆς διαμονῆς ἢ οἰκογένειας, τὴν ὁποίαν ἀπὸ μακροῦ χρόνου δὲν εἶχον ἰδεῖ πλέον, ἐπανῆλθεν εἰς τὸν πύργον καὶ ἐγκατεστάθη ἐν αὐτῷ κατὰ τὸ θέρος.

Πόσαι μεταβολαὶ ἐν διαστήματι ὀλίγων ἐτῶν!

Ὁ λόρδος Σαινζερμαϊν ἦτο ἤδη ἀνὴρ πλήρης ἐνεργείας, βουλήσεως, ὑπερέρας διανοίας, ἔχων τὸ μέτωπον εὐρὺ, σοβαροῦς δὲ τοὺς ὀφθαλμοῦς.

Ὁ δὲ λόρδος Λουδοβίκος ἦτο ἀληθῆς θαῦμα καλλονῆς, καὶ ἀληθῶς τὸ ὠραιότερον ὑπόδειγμα τῆς ὠραιότερας ἐπὶ τῆς γῆς φυλῆς: τῆς ἀγγλικῆς ἀριστοκρατίας. Τὸ πρόσωπόν του ἦτο εἰλικρινές, πλήρες ζωηρότητος, οἱ ὀφθαλμοὶ του σπινθηροβολοῦντες, τὰ χεῖλη του ἀγέρωχα καὶ ὑπερήφανα, ἀλλὰ γλυκαίνόμενα ὑπὸ μειδιάματός ἀορίστου θελήτρου, τὸ ἀνάστημά του ὑψηλόν, ἀνάλογον, σπάνιον τὴν χάριν, τὰ δὲ σχήματα αὐτοῦ καὶ αἱ κινήσεις ἦσαν μοναδικαὶ κατὰ τὴν εὐστροφίαν καὶ τὴν ἐνέργειαν.

Ἡ μήτηρ του ἔτρεφε πρὸς αὐτὸν πάντοτε τὴν αὐτὴν ἀποκλειστικὴν, φιλόποπτον καὶ ζηλότυπον λατρείαν. Ἡ χεὶρ τοῦ χρόνου εἶχε βαρέως καταπέσει ἐπ' αὐτῆς· τὸ χρῶμά της εἶχε μαρνηθῆ τὸ βλέμμα της κατέστη ὑπερβαλλόντως ψυχρὸν, τὸ ὕφος αὐτῆς τεταραχμένον καὶ ἀνάσυχον. Οἱ ἀκόρεστοι πόθοι, ἡ δυσάρεσκεια τοῦ παρόντος, ὁ φόβος τοῦ μέλλοντος, τὰ σκοτεινὰ πάθη, ἡ ζηλοτυπία, ὁ φθόνος, τὸ μῖσος εἶχον γηράσει αὐτὴν πρῶτως.

Αἱ νέαι δεσποινίδες ἐμορφώθησαν προφανῶς συμφῶνως πρὸς τὴν δοθείσαν αὐταῖς ἀνατροφὴν, — πολυτελεῖς, ἀγέρωχοι, ψυχραὶ, εὐγενεῖς τοὺς τρόπους, εὐμετάβολοι τὸν χαρακτῆρα, ἀνευ φαντασίας καὶ καλαισθησίας, ἐξόχως ἀγαπῶσαι τὰς διασκεδάσεις τοῦ κόσμου, ἀνατραφεῖσαι μετὰ μεγίστης φροντίδος καὶ ἐν τούτοις πάσχουσαι πραγματικὴν ἄγνοιαν. «Ἡ ἐπιφάνεια, ἡ ἐπιφάνεια, μόνον ἡ ἐπιφάνεια!»

Ἡ κυρία Καρτβράϊτ ἦτο ἰσχυρότερα καὶ ὠχρότερα τοῦ συνήθους. Ἐξῆ ἀπομεινωμένη οὕτως